

STRIDEN OM "NORGES FUGLE".

ET AFSLUTTENDE INDLÆG

af

DR. ÖRJAN OLSEN.

p. t. MÜNCHEN, APRIL 1922.

MED BILAG: "PLAGIAT-STIKPRÖVER".

Udgivet efter foranstaltning af professor R. Colletts bo,
H. Aschehoug & Co.^s forlag og udgiverne af "Norges fugle".

Hr. konservator H. Tho. L. Schaanning i Stavanger har, som det vil erindres, i dagspressen fremsat en række graverende anker mod det nylig udkomne storverk R. Collett: Norges fugle. Til den derved fremkaldte omfangsrige avisdiskussion har ogsaa undertegnede leveret et par foreløbige indlæg. I sit sidste svar (i "Stavangeren" for 15. dec. 1921) erklærer hr. Schaanning, at det gjænge, sagen nu er kommet i, kræver "absolut fuld belysning fra alle kanter". Heri er jeg enig, og da Schaanning jo "ingenting har at stikke under stolen", tør jeg opfordre ham til at indtage dette indlæg med bilag i "Norsk Ornithologisk Tidsskrift", hvor hans angreb har faaet en saa fremtrædende plads.

De af hans paastande, som jeg tidligere har imødegaaet, skal jeg her lade fare. Blandt dem ogsaa den beskyldning, at verket er et plagiat. Denne anklage er jo nu grundig slaaet ihjel af en række af landetsførstesagkyndige (professorerne W.C.Brögger, N. Wille, Kristine Bonnevie og H. H. Gran, docent Adolf Hoel, konservatorerne Wollebæk, Carl Dons og S. Johnsen, fiskeriinspektør A. Landmark o. fl.), medens ingen, saavidt jeg har seet, har forsvaret Schaannings standpunkt. At Schaanning (i "Stavangeren" 15. dec. 1921) erklærer alle disse autoriteter for usagkyndige, vil sikkert ikke mange tage alvorligt.

Angaaende "plagiatet" af arternes udenlandske udbredelse skal jeg kun i forbigaaende bemærke, at jeg heller ikke i Schaannings bog "Norges fuglefauna" i et eneste tilfælde har fundet nogen kildeangivelse for denslags.

"Der var imidlertid endnu en hel række andre punkter jeg berørte i min anmeldelse, likesaa "oplagte" forøvrige som de foran nævnte, saa jeg gaar med paa denne stiltiende indrømmelse og er enig i, at diskussionen herom er overflødig", siger Schaanning.

Disse punkter er det vi her skal se lidt nærmere paa, før vi gaar over til et stof, som kanske tør interessere læseren vel saa meget.

Hr. Schaanning fortæller, at jeg under Kaukasus-trosten og Eversmanns lövsanger har plagieret "ikke bare artsbeskrivelserne, men ogsaa den fortællende tekst ordret ut efter Harterts verk" og fremlagt dette som et resultat af "nærmere undersøgelser".

Herved er at merke, at der hos Hartert ikke findes nogen artsbeskrivelse af disse fugle; han har kun i faa linjer nævnt de særtræk, som skiller dem fra de resp. hovedarter. Under Kaukasus-trosten forekommer heller ingen fortællende tekst; under lövsangeren er denne indskrænket til 4—5 linjer, og hvad jeg heraf skal have berövet Hartert, er følgende: "En vanskeligt kjendelig og endnu lidet bekjendt form, hvis udbredelse trænger nærmere studium!" At jeg skal have fremlagt det anvendte stof som et resultat af "nærmere undersøgelser", er grebet ud af luften.

"Utenom Harterts verk er ogsaa ordret og uten kildeangivelse plagieret flere vigtige fund", af hvilke først nævnes *Circus pygargus* (Bd. II, s. 205). I "Stavangeren" for 15. dec. kommer Schaanning to gange tilbage til dette fund, som han siger "er annekteret av Olsen og nu utgit som hans".

Af "Norges fugle" fremgaar imidlertid med al tydelighed, at den nævnte fugl blev skudt af hr. Kverme, indsendt til Stavanger museum og beskrevet af hr. Schaanning, hvis beskrivelse gjengives, samtidig som det fortælles, hvad Schaanning fandt i fuglens mave.

Min nöiagtige kildeangivelse i dette tilfælde staar i sterk kontrast til den maade, hvorpaa Schaanning i sin bog "Norges fuglefauna" har behandlet en række af Colletts første-fund. Jeg kan som eksempler nævne *Pratincola rubicola*, *Turdus atrigularis*, *Turdus dubius*, *Merops apiaster*, *Hybris flamma* og *Charadrius dominicus*. Da Schaanning her ikke alene har undladt at nævne kilde, men ogsaa i forordet siger: "Hvor de anførte fakta stammer fra trykte kilder, er forfatternavnet og oftest aarstallet for arbeidets trykkaar vedföiet i parentes. Ellers har jeg i störst mulig utstrækning bygget paa selvsyn og egne iagttagelser", — — saa kan man her med

fuld ret sige, at de er annekteret af Schaanning og udgivet som hans.

Det næste "plagierede" fund er en ringmærket graatrost, som blev gjenfundet i England. Meddelelsen herom beskylder Schaanning mig paany — trods min benegtelse — for at have taget fra "Norsk Ornithologisk Tidsskrift". Den var imidlertid trykt hos Aschehoug, længe før det nævnte tidsskrift begyndte at udkomme!

At Schaanning havde merket fuglen, var mig ubekjendt, indtil han selv oplyste det. Hans navn er derfor her ikke nævnt, men i betragtning af hans fremgangsmaade ligeoverfor Collett kan jeg ikke netop sige, at jeg synes synd paa ham. At fundet er udgivet som mit, er helt ukorrekt.

Videre fortæller Schaanning, at originalnoter i snesevis ogsaa uden kildeangivelse omtrent ordret er plagieret ud af hans tidligere arbeide "Norges fuglefauna". Senere föier han til, at jeg efter nöiere eftersyn gjennemgaaende har annekteret 2 hver gang jeg har anført kilden for en, hvorpaa han specificerer endel af disse, angivelig 60—80, "annekterede" fund.

Ved Schaannings bog er det den eiendommelighed at merke, at de "beskyttede originalnoter" (med undtagelse af endel anmerkninger) næsten allesammen ogsaa findes i omtrent samme ordelag i de af Collett tidligere udgivne afhandlinger. Det er derfor meget vanskeligt at skrive Colletts hovedverk uden at gjentage, hvad der ogsaa staar hos Schaanning. Og af denslags noter findes der hos Schaanning ikke 2, men nærmere 10 for hver gang, der anføres kilde for en.

Forövrigt bestrider jeg rigtigheden af denne Schaannings anförsel. Hans mange eksempler (i "Stavangeren", 15. dec.) gjælder kun fugle, om hvilke jeg i forbigaaende har sagt, at de er paatruffet her eller der, uden at nævne af hvem eller ifölge hvem. Dette er nu for det første intet "plagiat"; for det andet stammer de nævnte opgifter som oftest fra Wessels bog, som udkom för Schaannings. I henhold til den af Schaanning i "Morgenbladet" for 18. nov. hævdede opfatning, skulde altsaa her dr. Wessel — som først har publiceret fundene — være refereret, medens Schaanning ikke skulde kunne "gjöre fordring paa at bli nævnt som kilde i et eneste tilfælde", selv om endel af fundene gennem ham var bragt til Wessels kundskab. Jeg vil dog tilföie, at jeg ikke deler Schaannings opfatning i dette stykke.

Derimod er jeg helt enig med konservator Wollebæk, naar han (i "Morgenbladet" 15. nov.) udtaler: "Man maa kunne fortælle at en fugl er iagttat her eller der uten at man hver gang skal være forpligtet til samtidig at paalægge læseren endelig at huske paa at denne interessante observation er gjort av hr. N. N.". Det vilde efter min opfatning være helt forkasteligt at belemre en haandbog som denne med et saadant utal af navne. De yderst faa, som har interesse af navnene eller gennem disse skulde ville prøve opgifternes rigtighed, vil finde dem i Colletts "Mindre Meddelelser" og de andre kildekrifter, hvor pladshensynet har spillet mindre rolle.

"Röverhistorierne" om falker og ugler "som flytter egg og unger fra sted til sted" refererer sig til fölgende: Ved et dvergfalkrede i Sydvaranger, hvor hannen blev skudt, "viste hunnen sig dagen efter at være flyttet med alle sine unger". Dette forekommer mig ikke saa utrolig; jeg har oplevet flere tilfælde, som kunde tyde paa det samme.

Dernæst nævnes der et par eksempler paa, at katuglen og hubroen kan bortføre eller ödelægge sine æg, naar de ser redet opdaget. Hjemmelmændene er fiskeriinspektör Landmark og dr. Printz, Valders, hvis paalidelighed jeg har al grund til at sætte höiere end Schaannings.

At jeg har fortalt om sneugler, som for ramme alvor menes at indsamle renlav "ala grönsaker", er en forvrængning. Den nævnte opgift er, under anförsel af kilden, gjengivet med alt forbehold. Den gjør ingen skade, men kan före til, at sagen bliver nærmere belyst.

"Placeringen av de forskjellige grupper inden de bestemte ordner saa vel som av ordnerne selv indbyrdes er helt meningslös", siger Schaanning. Herved er at merke, at prof. Collett, som var specielt sagkyndig i hvirveldyrenes anatomi og systematik og som altid forelæste dette kapitel paa universitetet, selv har anvist denne orden.

Den prætenderer forövrigt ikke at angive slegtskabet mellem grupperne. Skulde dette komme frem, maatte jeg have benyttet det moderne ornithologiske system, som Collett og senere jeg selv har anvendt under forelæsningerne. Dette er imidlertid efter min opfatning lidet anvendeligt i en paa det store publikum beregnet haandbog. Heri fik jeg medhold hos flere af universitetets sagkyndige, med hvem jeg konfererede om sagen. "Norges fugle" er jo heller ingen

systematisk haandbog, men ifølge Colletts undertitel en samling "korte meddelelser om arternes udbredelse, levevis og forplantning". Det naturlige slegtskab mellem grupperne vilde være kommet lige lidet til syne, om det af Schaanning nævnte Lilljeborgs system havde været anvendt uforandret.

"Med hensyn til Olsens bemærkning om, at han ikke vil diskutere "sit system", da dette ligger utenfor min kompetence, som han sier, saa er jeg enig heri. Det var for indviklet for mig", siger Schaanning. Dette er en forvrængning, det har jeg aldrig sagt. Schaannings inkompetence gjælder al systematik.

Artsantallet er "sat helt vilkaarlig", siger han. Ikke ganske. Naar Collett anfører Kaukasustrosten som art, saa er jeg i Colletts arbeide nødt til at gjøre det samme, selv om Schaanning mener den er "en tvilsom lokalrace". Af samme hensyn maa jeg udelade de Schaanningske "arter" som Collett ikke anerkjender. Naar Collett mener, at den fundne Kanada-gaas er rømt fra fangenskab, saa har jeg ingen opfordring til at regne den med blandt de for Norges fauna nye arter.

Naar jeg i forordet anfører, at de gamle, kjendte og af Collett selv anvendte fuglenavne i hovedsagen er anvendt, saa er dette rigtig, tiltrods for Schaannings benægtelse. Hans kritik over de faa afvigende navne skal jeg ikke komme ind paa. Hr. Schaanning har som bekjendt lavet en masse nye — tildels rent misvisende — fuglenavne, og han fortsætter fremdeles med at forandre disse navne og omdøbe videre. For at vise berettigelsen af dette gjendøberi har han fra ældgammel litteratur gravet frem en masse underlige, for folk nutildags oftest ukjendte benævnelser, der er ment at tjene som bevis for en tilstedeværende forvirring inden fuglenavnene.

Om denne virksomhed udtaler konservator Dons meget rigtig (i "Nidaros", 26. nov.): "Dette kunde været ganske prisverdig, hvis det bare ikke vilde resultere i en endnu større begrepsforvirring enn der var før. Og det er det eneste han har opnaad". Og nedenfor: "Disse Schaanningske fuglenavne er for det aller meste dødfødte og kan bare betragtes som anstaltmakeri".

Jeg har ikke oplyst i forordet, at prioritetsnavnene uden undtagelse er anvendt. Collett har her stillet mig frit, idet han har undertegnet en protest mod, at gamle, helt indarbeidede betegnelser uden undtagelse

skal forkastes. Det vil da til en vis grad blive en smagssag, hvilke navne man finder at maatte beholde.

Da jeg ikke henholder mig til Schaannings forudsætninger, fastholder jeg min anførsel om, at *Larus affinis* erstatter vor sildemaage mellem *Dvina* og *Jenissei*, som helt korrekt.

Som eksempel paa upaalidelige artsmerker anfører Schaanning først blaakjælken og kommer med noget uforstaaeligt snak om at jeg ikke kjender dens rustrøde strubeflek og den mellemeuropæiske underart, skjönt begge dele — hvad Schaanning ogsaa har været opmærksom paa — er udtrykkelig omtalt i teksten nedenfor.

Naar Collett (ligesom Hartert) anfører den mellemeuropæiske blaakjælk som underart, da er det tilstrækkeligt til identification af arten at sige, at struben og forhalsen er blaa. Længere ned følger oplysningen om, hvad der skiller den nævnte underart fra hovedarten. Det er overensstemmende hermed fuldt korrekt at sige, at arten i Norge er alpinsk og i Mellemeuropa hækker paa lavlandet. At Schaanning anser den mellemeuropæiske blaakjælk for "en ganske anden art" er mig uvedkommende. Til denne opfatning synes han imidlertid at være kommen nylig, idet han i sit første angreb anfører den som underart, "*Cyanecula s. suecica*", altsaa med 3 navne.

Hans næste eksempel paa upaalidelighed er min anførsel om grønsangeren, at "tøilerne og en streg gjennom öiet er sortagtige". I Schaannings bog (pag. 22) heder det om samme art: — "fra nebroten hen over öiet en gul strek, under denne og gennem öiet en mörk". Konservator Wollebæk har netop gennemgaaet universitetsmuseets grønsangerskind og er kommet til samme resultat som jeg (og Schaanning af 1916).

Videre anfører Schaanning: "I Bd. III, s. 164 opgives tarsens længdeforhold som den eneste sikre artsforskjel mellem tyvjo og fjeldjo". For det første staaer der nu ikke dette, men "kanske den eneste nogenlunde sikre veileder"; dernæst gjælder denne anførsel kun ungfugle, som endnu ikke er udfarvede. Til disse refererer sig ogsaa det angivne maal "sjelden over 38 mm.", medens 39 mm. som minimumsmaal er anført for voksne fugle. Anførselen om tarslængden som veileder til at kjende unger af fjeldjo og tyvjo fra hverandre er taget ordret fra Colletts "Mindre Meddelelser" af 1893, p. 164, men jeg skal indrømme, at noget helt sikkert holdepunkt byder den ikke.

Saa er det edderfugl-hannernes farveskifte, som Collett har behandlet meget udførligt. Han har ogsaa været opmærksom paa Lehn-Schjölens afvigende opfatning og har et sted anmærket dette i margen, men da han ikke selv har accepteret den eller foretaget nogen rettelser, er der liden grund for mig til at gjøre det paa hans vegne.

Angaaende kornkraaken er der vel intet mærkeligt ved, at de nævnte fjær ved nebroden, før de fældes, ogsaa slides sterkt. Jeg synes dette er lidet at kritisere.

Lige uvæsentligt forekommer det mig, at betegnelser som styrefjær og halefjær er anvendt om hinanden, hvilket Schaanning finder ud er tegn paa daarlig oversættelse. Dette kunde vel med større ret siges om betegnelsen "Schenkel"-fjær, som forekommer under visse rovfugle i Schaannings bog.

Hvorvidt den nævnte teist-albino i Stavanger museum virkelig er en lomvie, som Schaanning siger, har jeg herfra ikke anledning til at kontrollere og lader derfor spørgsmaalet staa aabent. Man kan imidlertid ikke forlange, at jeg skal kunne kontrollere rigtigheden af alle foreliggende trykte opgifter.

Meddelelsen om dvergdykkerens forhistoriske udbredelse er taget fra Collett. Den er en sydligere art, som endnu ikke er paavist rugende hos os. Bemærkningen om, at dens tilstedeværelse tyder paa et tidligere mildere klima, synes mig derfor lidet at urgere over.

"Heller ikke oplysningerne om arternes geografiske udbredelse er paalidelige", siger Schaanning. "Sisik, topmeis og ringdue gaar saaledes helt op til Namdalen og Nordlands grænse", oplyser han videre.

Denne rettelser forekommer mig at være mildest talt upaakrævet, da der staar saa temmelig det samme i "Norges fugle".

Om topmeisen heder det her, at "den sees endnu noksaa alm. i trakterne omkring Trondhjem og er bemærket ved Stenkjær. Det er sandsynlig, at den idetmindste vil vise sig at overskride Nordlands grænse".

Om ringduen siges det, at den er en alm. rugefugl "op til egnene omkring Trondhjemsfjorden, hvor den endnu ved Stenkjær angives at være noksaa hyppig. Længere nord forekommer den kun sporadisk".

Om sisiken siger Schaanning i 1916, at den er jevnt udbredt "op til Trondhjemsfjorden". I "Norges fugle" udtales, at den ruger almindelig op til egnene

omkring Trondhjemsfjorden. Naar den ruger almindelig i disse egne, synes det unødvendigt at oplyse om, at den ogsaa kan paatræffes i Namdalen.

De nordlandske grænsedistrikter mod syd kjender jeg fra min opvækst særlig godt og jeg fastholder fuldt ud, hvad jeg har anført om arternes udbredelse her.

Schaannings oplysning om, at ringduen ligesom taarnsvalen ikke er nogen "sjældenhed" langs vestkysten, da begge ruger i Rogaland, er ligesaa overflødig, idet det samme fremgaar af "Norges fugle". Om ringduen siges det her, at den i de senere aar paa flere steder paa Jæderen er blevet almindelig, og at den ogsaa andensteds paa vestlandet ruger hist og her. Og om taarnsvalen, at den, om end sparsomt forekommende, er fundet rugende i ringe antal paa enkelte steder.

Stilidsen angiver Collett som sparsom, hvilket Schaanning retter til "meget sjælden".

Angaaende baandkorsnebben, Stellers and og hvidkindgaasen henholder jeg mig ligeledes til Collett. Han siger udtrykkeligt, at den sidstnævntes rugning i Lofoten er bevist, og hans mening pligter jeg i dette tilfælde at tage større hensyn til end andres.

Angaaende de forskellige nyere fund, som Schaanning gjerne vilde have byttet mod Colletts ældre, skal jeg kun bemærke, at da verket er Colletts, maa det, som stammer fra ham, have krav paa en bredere plads end det, som er tilkommet efter hans død.

I "Norges fugle" staar ikke, at sivsangerens vaartræk indtræffer til Sydvaranger ca. 18. mai. Der staar, at de tidligste eksemplarer er bemærkede paa denne dag, men at den vanligvis ankommer "i sidste trediedel af mai". I Schaannings bog (p. 26) heder det: — "næsten paa dagen 13. juni". Hvordan kan da forskjellen mellem opgifterne blive mindst en maaned, som Schaanning siger?

Heller ikke har jeg anført, at fiskeørnens æglægning "foregaar" 14. juli. Der staar: "I Pasvikdalen lægges de fleste æg i begyndelsen af juni. Forsinkede kuld kan undertiden paatræffes. I 1900 fandt saaledes hr. Lillienstierna det første æg ved Vaggatim i Pasvik den 14. juli". Schaannings "rettelse" er derfor ogsaa her overflødig.

"Videre er 15. mars som ankomstdato for gjøken om vaaren utænkelig og burde aldrig været notert uten at eksempler samtidig blev fremlagt", siger Schaanning. Atter forvrængninger! En saadan "ankomstdato" er ikke noteret, og det nævnte fund

(18. marts) skriver sig fra en af Colletts paalideligste korrespondenter. I "Norges fugle" (II, p. 44) udtales:

"Den ankommer regulært til det sydlige Norge i første eller anden uge af mai, undtagelsesvis høres de første allerede i slutningen af april. I 1901 saa Gabriel Nærland med fuld sikkerhed en gjög ved Nærland paa Jæderen allerede 18. marts, hvilket er et enestaaende tilfælde. I Finmarken bemerkes den sjelden för omkring begyndelsen af juni".

I Schaannings lange række af beskyldninger for feil har jeg kun fundet to-tre virkelige saadanne, nemlig fölgende: Under rypeorren staar der, at den er af röiens störrelse (skal være aarhörens), ligesom der i en petit-anmerkning under teksten er henvist til et feilagtigt arbeide, hvilket skyldes en feil henvisning hos Collett. Dertil kommer gjerdesmutteren, der ved en misforstaaelse er anført som fundet af Schaanning i Pasvik.

I sit sidste svar (i Stavangeren, 15. dec.) gjentager Schaanning sine beskyldninger fra det første angreb og serverer desuden yderligere nogle nye forvrængninger og uefterretteligheder. Flere af disse har jeg i det foregaaende nævnt; endel af de övrige skal vi nedenfor se nærmere paa.

Om Colletts arbeider efter 1893 siger Schaanning bl. a.: "Og disse 14 avhandlinger, hvor ikke mindre end et halvt snes for faunaen nye arter for første gang beskrives, foruten flere av de værdifuldeste monografier Collett i det hele har utgit — kalder Olsen i sin uvidenhed for saa godt som intet. Han kjender kanske ikke til dem engang"...

Jeg har aldeles ikke kaldt dem for "saa godt som intet". Jeg har, sagt, at mesteparten af stoffet fra perioden 1892—1912 aldrig har været publiceret; men da dette materiale er uhyre stort, forhindrer det ikke, at ikke ogsaa den publicerede mindre del kan være meget betydelig. Da indholdet af alle disse skrifter findes i "Norges fugle", synes det noget dristigt at fremsætte formodningen om, at jeg ikke skulde kjende deres eksistens!

At hr. Schaanning kjender disse trykte afhandlinger, har jeg aldrig betvilet. Indholdet af dem har jeg gjenfundet i forkortet uddrag i hans bog "Norges fuglefauna", men desværre ialmindelighed uden den "selvsagte" kildeangivelse, som Schaanning paabe-raaber sig at have gjennemført.

Jeg tror ikke det er saa helt galt at anvende udtrykket "nylig udgivet" om videnskabelige special-

verker, som er udkommet i 1912, altsaa lige för krigen. Harterts bog hörer ihvertfald fremdeles til det nyeste, som foreligger paa dette omraade, idet der under og efter krigen er udkommet lidet af denslags.

At "fakultetet stiller i udsigt" et tillægshäfte, er mig ubekjendt. Prof. Bonnevie har (længe för Schaannings angreb) foreslaaet mig — til lettelse for den usagkyndige læser — at lade trykke som tillæg en hovednögle for ordenerne og familierne, hvortil jeg har erklæret mig villig. Naar en saadan ikke er medtaget fra först af, skyldes dette Colletts önske om, at bogen skulde anlægges mest muligt i lighed med "Norges Pattedyr", hvor ogsaa hovednöglen er ueladt.

Jeg kjender jo Olsens "arbeidsmaater", og jeg varslet ham ogsaa, som han erkjender"... Schaanning sigter her til et brev, som jeg i det længste har undladt at trække frem, men som nu — saa oplagte som hr. Schaannings forgaaelser er — neppe af nogen vil betragtes med andet end humoristiske öine. Det er stilet til Alf Wollebæk og lyder ordret som følger:

"Igrunden burde denne henvendelse kanske være tilstillet forlagsboghandler Nygaard, men som hovedredaktör for Colletts manuskripter hviler vel endel ansvar ogsaa paa dine skuldre. Forhaabentlig er det vel ikke tungere, end at du greier dette ogsaa — iallefald. Sagen er i korthed: I sin bog "Norges pattedyr" har Collett uten kildeangivelse brugt en hel del, baade data og tal, av mine observationer. Jeg har forstaaet Olsen som om han ogsaa vil föolge denne letvindte fremgangsmaate, idet han anförte at han blot havde tænkt sig at anføre div. kildeangivelser + nogen pene ord underet i forordet. Selvfölgelig vil han helst undgaa at bruke noget av mit, men da han vej vanskelig kan undgaa det om boken skal være nogenlunde "up to date", saa erklærer jeg herved paa forhaand, at enhver benyttelse av mine originalobservationer uten samtidig anført kildeangivelse vil blive betragtet som tyveri og ansvar gjort gjældende ifölge "lovparagraf den og den punkt det og det". Hvilket herved bedes taget ad notam."

(Brevet, som straks sendtes mig til gjennemsyn, er dateret 24. nov. 1918. Udhævelserne her).

Schaanning beklager sig altsaa her over prof. Colletts "arbeidsmaater", der indirekte karakteriseres

som tyveri. Dette forhindrer ham imidlertid ikke fra i "Morgenbladet" for 18. nov. at fortælle, at han i det ovenfor citerede brev havde truet mig med straf, hvis jeg ikke fulgte den af Collett anviste arbejdsmaade, altsaa stik modsat!

Med ovenstaaende brev og Schaannings øvrige optræden overfor Collett som baggrund virker det eiendommeligt, naar han i "Aftenposten" for 25. nov. finder det bedst stemmende med situationen at udtale følgende:

"Af denne (anmeldelsen) fremgaar det med fuld tydelighed, at det ikke er professor Colletts verk, undertegnedes fremførte kritik vil kaste skygge over." "Vi ornithologer skylder ham saa meget og staar i saa stor gjæld til den afdöde videnskabsmand for alle hans rige fund og gjennemført paalidelige førstehaands-iagttagelser, at vi skylder hans minde at holde det rent." — "Thi det kunde overhovedet ikke tænkes, at Collett "skrev av" noget efter andre . . ." o. s. v.

Da jeg selvsagt maatte følge Colletts arbejdsmaade, var altsaa Schaannings angreb paa forhaand givet. Jeg maa forøvrigt tilstaa, at jeg nærmest tog det hele som en god vits, idet jeg tilfældigvis kjendte Schaannings "arbejdsmaader", af hvilke leveres prøver i vedföiede hefte.

I anledning min anførsel om, at Schaanning i sin bog i forkortet uddrag har anvendt det materiale, som Collett havde reserveret for sit eget verk, udtaler Schaanning bl. a. følgende:

"Han mener vel ikke, at utlandet skal være prioriteret her, saaledes at f. eks. utgiveren av "Nordens fåglar" kan benytte hvad han trænger av foreliggende trykt litteratur, mens jeg som nordmand værsgod har at lade den ligge?"

I den anledning vil følgende uddrag af et brev, som jeg skrev til en af universitetets professorer fra Athen — henved 3 uger før dette Schaannings argument kom mig i hænde — være af interesse:

"De vil muligens erindre, at jeg engang tænkte lidt paa at skrive en ornithologisk excursionsfauna som eksamensafhandling. Jeg raadførte mig i den anledning med Collett, som imidlertid bestemt erklærede, at alt det i hans tid indsamlede materiale, ikke alene det foreløbig trykte, men ogsaa det i museet opbevarede materiale, var strengt reserveret for hans hovedverk om Norges fugle og ikke under nogen omstændighed maatte benyttes i nogen for det norske publikum beregnet bog — om end aldrig saa liden — før

"Norges fugle" var udkommet. Jeg frafaldt da selvfølgelig straks den plan, men den blotte tanke havde öiensynlig foruroliget Collett sterkt. "Det vilde isandhed være en trist skjæbne", sagde han, "om andre paa forhaand skulde benytte det materiale, som jeg har brugt hele mit liv for at samle." Jeg vil aldrig glemme denne bemærkning og udtrykket i Colletts ansigt, da han sagde dette. Da jeg saa bemærkede, at endel af hans opgifter var anvendt i det svenske verk "Nordens fåglar", svarede Collett, at dette generede ham ikke, da det var et udenlandsk verk, som ikke efter hans mening konkurrerede med "Norges fugle".

Hr. Schaanning har altsaa lavet en bog af den del af Colletts materiale, som var ham tilgængelig. Bogen blev skrevet for hele 22 aar siden og indleveret til konkurrence om en guldmedalje ved Bergens museum. Om dens videre skjæbne fortæller "Morgenbladet" for 12. nov. 1921 følgende:

"Hr. Schaannings arbejde kom imidlertid ikke op til bedømmelse, idet det kort efterat det var indleveret, blev bragt paa det rene, at det i stor udstrækning — uden kildeangivelse — var afskrift efter de av professor Collett tidligere offentliggjorte "Meddelelser". Hr. Schaanning havde, fremholdes det, plukket ut forskjellige ting hos Collett og sat dem sammen igjen. Naar arbeidet blev kassert som konkurrence-skrift, oplyses det at det skedde væsentlig paa grund av Collett selv, som blev opmærksom paa avskrift-avsnittene."

Konservator Grieg, som var medlem af bedømmelseskomiteen, supplerer (i "Dagen", 21. nov.) disse udtalelser med følgende: "Diagnoserne var utarbejdet efter Kolthoff og Jägerskiöld og de biologiske meddelelser hovedsagelig hentet fra Colletts arbejder. Der var forholdsvis faa originale observationer."

Schaanning lod saa det tilbagesendte manuskript ligge i 16 aar, til Collett var död, og sendte det derpaa — efter hvad han selv i forordet oplyser — under titelen "Norges fuglefauna" uforandret i trykken, kun med tilföielse af endel stof, som Collett i mellemtiden havde offentliggjort, samt med nogle notitser væsentlig fra Pasvik som anmerkninger under teksten.

Schaanning har altsaa havt god tid til at tænke over alle sider ved denne sag og til at tilföie de som oftest manglende kildeangivelser, hvis fravær han paa en saa eftertrykkelig maade var gjort opmerk-

som paa. Ingen skal kunne sige, at han har tilegnet sig stoffet af uagtsonhed.

Morgenbladets beskyldning for plagiat og manglende kildeangivelse kalder Schaanning "ondsindet løgn fra ende til anden", samtidig som han foreslaar bladet at lade en medarbeider samvittighedsfuldt gjenneingaa hans bog for at konstatere rigtigheden af dette. Jeg slutter mig til dette forslag og stiller for at lette arbeidet til vedkommendes disposition et eksemplar af "Norges fuglefauna", hvor jeg i margen med rødt har afgrænset det uden kildeangivelse benyttede stof, med henvisning til, hvor de samme opgifter er at finde hos Collett. Jeg kan tilføie, at bogen er tæt rødspraglet fra perm til perm, idet antallet af denslags opgifter løber op i tusinder. Forøvrigt tillader jeg mig at henvise til vedlagte hefte "plagiat-stikprøver", som kunde have været fortsat paa samme maade, saa langt Schaannings bog rækker.

I samme bog har jeg med sort afmerket de steder, hvor Collett — rigtignok mod sin vilje — er benyttet med kildeangivelse. Schaanning har ialt nævnt Collett 218 gange, men sig selv ca. 325 gange.

Der er — bortset fra plagiatet — visse andre særtræk ved Schaannings bog, som har interesse i forbindelse med hans overfald paa mig. Jeg skal her ikke hefte mig ved hans forkjærlighed for udtrykkene "utelukkende", "bare" og "altid", som er farlige at anvende i biologien, hvor der forekommer saa mange undtagelser, og som har ledet til mange misvisende opgifter i Schaannings bog. Heller ikke ved de mere eller mindre væsentlige feil, han har gjort sig skyldig i, saasnt han har forsøgt at bevæge sig lidt udenfor det stof, han har kunnet tage fra andres arbeider.

Større opmerksomhed fortjener den utrolige freidighed, hvormed han trækker generelle slutninger uden at have noget at holde sig til, samt hans misvisende eller forvrængte referater, suppleret med fortielser, isærdeleshed hvor det gjælder at fremhæve egne fortjenester eller at tilfredstille sin trang til at optræde som korrigator.

Jeg skal anføre endel eksempler:

1. *Pipanden (Anas penelope)*:

Collett udtaler om denne (Mindre Medd. I, p. 199) følgende: "Hos alle de af mig Höst og Vaar undersøgte Ind. har jeg fundet Ventrikelene fyldt med Vegetabilier, især Frø af adskillige Vandplanter, blandede med

Grus. Hos en han fra Chr. a (15. Okt. 76) tilhørte disse Frø udelukkende *Bidens tripartita*".

Schaanning gjengiver dette (pag. 236) uden kildeangivelse saaledes: "Næringen bestaar av vegetabilier, især frø af forskjellige vandplanter, særlig av *Bidens tripartita*".

Uheldigvis er *Bidens tripartita* en sydlig lavlandsplante, som overhovedet ikke forekommer i de egne af landet, hvor pipanden hovedsagelig har tilhold!

2. *Sjöorren (Oidemia fusca)*:

Collett angiver foruden muslinger og snegle ogsaa et tilfælde (en ung han fra Mjösen 4. nov. 1876), hvor han i ventrikelene har fundet "flere Ex af den paa neppe under 8—10 Favnes Dyb forekommende Amphipode *Paliasea cancelloides*, (Gerstf.)".

Hos Schaanning (p. 243) heder det (uden kilde): "Næringen bestaar mest av blötdyr og Amphipoder, som den henter op fra indtil 8—10 favners dyp".

3. *Konglebitten (Pinicola enucleator)*:

Collett (III, p. 69) fortæller om en enkelt han, som blev skudt ved redet: "Struben var helt fyldt med larver af en Chrysomelide, sandsynligvis *Phratora vitellinae*, samt af enkelte smaa Geometer-Larver". Og videre (p. 70): "Hos de övrige Sommer-Individer, der bleve skudte paa en Tid, da de ingen Unger havde at opföde, vare Ventrikelene fyldte med Planteföde, især smaa Frö, der syntes at have været af Blaabær".

Schaanning siger (p. 61, uden kilde): "Næringen bestaar om sommeren utelukkende av insektslarver (*Chrysomelider* og *Geometer*)".

4. *Grankorsnebben (Loxia curvirostra)*:

Collett III, p. 75: "En Höst-Rugning finder Sted foran hvert af Yngleaarene (tildels ogsaa i andre Aar), men aldrig i stor Udstrækning", hvorpaa han anförer eksempler.

"Sandsynligvis finder en höstrugning sted foran hvert av disse yngleaar (Collett)". Her har han refereret Collett, men ukorrekt.

5. *Graaspurven (Passer domesticus)*:

Collett III, p. 62: I 1887 modtog Univ. Mus. "flere Expl. fra Öxfjord söndenfor Hammerfest, skudte 28. Januar, altsaa fuldstændigt stationær. Den har saaledes for Tiden trængt mod Nord til Vestfinmarken under 70° 15' N. B".

Schaanning i 1916, p. 62: "Spurven er stationær ved de fleste bebodde steder over hele landet op til Finmarksgrænsen (70" n. b.)". Og i anm: "I Finmarken indvandret den först i 1907, da 4 eksemplarer blev iagttat i Jahrfjord i Sydvaranger og ett erhvervet av forfatteren" . . .

6. Gjögen (*Cuculus canorus*):

Collett 1868, p. 38: "Jevnt og talrigt udbredt overalt, og savnes neppe i nogen af Landets Dele; i Östfinm. forek. den dog ikke aarlig paa de samme Steder (Smf. I. c. p. 77)".

Schaanning p. 97: "I Östfinmarken forekommer den dog ifølge Collett neppe aarlig". (Punktum, og videre i anm.): "I Sydvaranger forekommer den dog aarlig i stort antal (forfatt.)".

Denne fremgangsmaade, at kutte af en sætning og derved faa frem en anden mening, eller at plukke ud en enkelt sætning og korrigere den uden at tage hensyn til, hvad der følger efter og kanske giver det hele et andet indhold, har altsaa Schaanning havt en viss praksis i, ogsaa för han overfaldt mig.

Særlig kommer dette tilsyne i de talrige tilfælde, hvor han trækker frem feilagtige opgifter fra Colletts ungdomstid for med brask og bram at fortælle, at de er feil, skjönt disse rettelser som oftest ikke en, men flere gange tidligere er besörget af Collett selv!

Dette har han fundet paakrævet at gjøre ikke alene i "Norsk fugleregister", men ogsaa i den senere udsendte "Norges fuglefauna", hvor pladsen kunde have fundet en nyttigere anvendelse. Disse ældgamle opgifter har hidtil været begravet i et par videnskabelige tidsskrifter og var forlængst glemt. Hensigten med at trække dem frem kan kun være at fremhæve Schaannings visdom paa Colletts bekostning; det er ikke til at misforstaa.

Hans korrigerings af Collett er saa meget overflödigare som det næsten overalt af selve teksten i Schaannings bog udtrykkelig fremgaar, at disse gamle opgifter ikke er rigtige. De chikanöst formede rettelser under teksten er tydeligvis tilföiet senere, efter Colletts död.

Schaanning oplyser i forordet, at han for at undgaa omredigering af det oprindelige manuskript har indordnet alle nye iagttagelser fra aar 1900 af i noteform nederst paa hver side. Saa sterk har hans

aversion mod at foretage ændringer i det refuserede manuskript været, at han ofte foretrækker at lade tekst og anmerkninger direkte modsige hverandre.

Jeg skal nöie mig med som eksempel herpaa at anföre kongeörnen (p. 134). Det heder her i teksten: "Paa redepladsen angriper parret i forening enhver forstyrret, saa det altid er forbundet med fare at nærme sig redet". Og i anmerkningen: "Den er yderst sky og angriper aldrig ved redet" . . . Hvad skal saa læseren tro?

Schaannings udtalelse, at et par anförte fund er "de eneste nyheter, som verket egentlig indeholder", holder nok heller ikke stik, selv ikke for hr. Schaannings vedkommende. Hans i 1916 udkomne bog vrimer nemlig af misvisende anförsler, som vilde have været undgaaet, om Schaanning havde kjendt det stof, som Collett længe för den tid havde samlet, men ikke publiceret.

Jeg skal ogsaa her nævne endel eksempler:

1. Blaakjælken: "Dens rugesteder er utelukkende indskrænket til Finmarkens bjerkeskoger og til de sydlige höifjeld". Dette er ikke rigtigt, den ruger ogsaa paa öerne i Nordland og Tromsö amt.

2. Buskskvetten: "Nordenfor Alten er den ikke iagttat". Den er skudt i Matsjok, Tanen, i 1895.

3. Havesangeren: Nordenfor Saltdalen "ruger den spredt og neppe aarlig". Helt galt! Den er alm. til Maalselven, nordenfor faatalligere.

4. Den nordiske gulerle: "Paa de sydlige lavland iagttas den bare under trækket". Stemmer ikke, den ruger ogsaa her og der.

5. Furukorsnebben: "Langs vestkysten er den bare bemærket nogen faa ganger ved Bergen og Molde". Den er ogsaa seet paa Grip, Stordö, ved Nærland o. fl. st.

6. Skjæren: "Paa fjeldsiderne overstiger den ikke bjerkegrænsen", holder heller ikke stik.

7. Hvepsevaagen: "Nord for Dovre er den aldrig bemærket". Den er undtagelsesvis paatruffet ogsaa der.

8. Musvaagen: Udbredt "op til egnene nordenfor Trondhjemsfjorden". Den er almindelig i Hattjeld-dalen, Nordland.

9. Storken: "I 1888 blev endog en flok paa 5 individer iagttat". . . Den er seet i flokke paa 40—50 individer.

10. *Tringa subarquata*: "Artens rugepladse er endnu ukjendte, men sandsynligvis bebor den tundraene langs Sibiriens ishavskyst; her er ogsaa det

eneste hidtil kjendte redefund gjort". Den ruger talrig paa Taimyr. Dens rugepladse her var forlængst bekjendt, da Schaannings bog udkom.

11. Anser erythropus: Som rugeomraade angives kun Finmarken. "Syd for Finmarken træffes den sjelden, da dens rugepladser her oppe baade naaes og forlates over Kolahalvöen og Finland". De store helgelandske kolonier kjender altsaa hr. Schaanning ikke! Dette har forbauset mig.

12. Anser fabalis: Ruger "mere sparsomt og spredt hist og her ved fjeldvandene sydover i Tromsö- og Nordlands amter". Dette har Schaanning (uden kilde) taget fra Collett, som imidlertid senere fik vished for, at de fra Hatfjelddalen o. fl. st. opgivne fund skrev sig fra Anser erythropus. A. fabalis har — saavidt mig bekjendt — aldrig været fundet ved fjeldvande i Nordland.

13. Lattermaagen: "Nordligst er den skutt ved Trondhjem" . . . Den blev skudt ved Rödö i Helgeland i 1909.

14. Larus leucopterus: Den er fundet paa mange flere steder end Schaanning nævner, sml. hans bog med "Norges fugle".

15. Puffinus gravis: "Oceanskrapen er bare paatruffet to ganger i Norge" . . . Den er fundet mangfoldige gange.

Med disse prøver faar det være nok. Af en anden art er de feil, der er fremkommet som følge af slurvet læsning eller misforstaaelse af Collett. Herhen hörer f. eks. hans oplysning om, at en grönsanger-han, taget ved Larvik 25. mai 1890, blev skudt i Asker. Ligeledes, at skjærpiplerken er fundet overvintrende op til Trondhjem. Dette siger Collett i 1880, men senere har han rettet det til at omfatte "hele kysten".

Ligesaa, at dvergdykkeren "forekommer langs syd- og vestkysten op til Bergen" (burde staa: op til Trondhjemsfjorden), endvidere hans anförsel om *Tringa temminckii*'s optræden ved redet m. m. m.

Jeg skal her ikke gaa videre ind paa Schaannings feil: det er som sagt et langt kapitel, og jeg har her kun medtaget nogle prøver, som kan bidrage til at stille hans overfald paa mig m. fl. i det rette lys.

Det er næsten haablöst at före en fornuftig diskussion med en mand, hvis anförsler er saa forvirrede, selvmodsigende og ukorrekte som Schaannings, og som besvarer enhver tilbagevisning af en uefterrettelighed med at servere en hel mængde nye.

Da han efter sit förste store angreb möder uventet modstand, slaar han om sig med urigtige opgifter til höire og venstre. I Aftenposten o. a. aviser fortæller han, at jeg var ansöger til konservatorstillingen ved Stavanger museum, men ikke blev ansat, hvorefter stillingen blev tilbudt ham (Schaanning) ikke en, men to gange, för han tiltraadte den. Dette tilbagevises saa (i Stav. Aftenbl.) som helt misvisende af bundtmager Fritz Jensen, som havde skaffet ham stillingen.

Saa overfalder han fiskeriinspektör Landmark med en række ubegrundede beskyldninger, om hvilke denne i elskværdige ordelag svarer, at de hviler "paa den ene feiltagelse efter den anden". Han karakteriserer Landmark som en selvbestaltet autoritet, der ikke har krav paa at citeres som kilde i et eneste tilfælde.

Efter de fremkomne oplysninger finder han det imidlertid klogest at gjöre Landmark en undskyldning, og herefter stiger han tydeligvis hurtig i Schaannings omdöme. I "Nationen" for 10. dec. er han sogar blevet til den eneste sagkyndige, medens professor Bonnevie, hvis indlæg först betegnedes som "greit", nu hörer med til de ikke sagkyndige, som taler for sin egen syge mor.

Da hr. Schaanning ikke faar medhold paa nogen kant, giver han (i et svar til konservator Dons) i "Nidaros" for 3. dec. sin ærgrelse luft i fölgende ordelag:

"Det ser virkelig ut til, at det er "jengs" — almindelig kotyme og haandhevdet skikk blandt det kgl. norske Fredriks Universitets "videnskapsmenn", at de plagierer. Samtlige optredende hittil har i hvert fall uten blussel — for ikke at si endog med indignasjon avvist enhver hentydning til, at det ikke skulde være en helt kurant affære dette at avskrive andre videnskapsmenns trykte arbeider ordret og utgi disse som sine egne, uten kildeangivelser, ti hvad skal "publikum" med slike? Ja De kan være helt trygg for, at utlandet ikke bare "holder öie med oss" og ser hvor vidunderlig originale vaare "videnskapsmenn" er, men endogsaa overser deres arbeider og ler av begge deler" . . .

For Aschehougs forlag var virkningen af plagiatbeskyldningen til at begynde med meget fölelig. Salget af "Norges fugle" stoppede op, og der kom endog nogle eksemplarer i retur, af hvilke et ledsagedes af fölgende forklaring: "Naar man har Schaanning

nings original, trænger man ikke Colletts plagiat"! Det kan man kalde at stille tingen paa hovedet!

Naar aviserne i saa stor udstrækning har givet plads for Schaannings ondartede beskyldninger, saa har jeg for Colletts, forlagets og min egen skyld været nødt til at svare udførligt. Det har ikke været noget opbyggeligt arbejde og heller ikke lidet bryderi at samle alle Schaannings plagiater, forvrængninger og uefterretteligheder paa en oversigtlig maade. Der er saa altfor mange af dem.

Og jeg vil med engang sige, at laver Schaanning en ny serie "plagiater" og "feil", og finder han nogen, som vil trykke denne, saa kan jeg ikke længere være med. Det er meget snarere gjort at servere ukorrekte paastande end at eftervise og gjen-drive dem, og jeg har bedre anvendelse for min tid end at føre pennekrig med en saadan modstander.

Der er skrevet meget i denne affære, og materialet har antaget saadanne dimensioner, at nogen hver kan tabe oversigten. Jeg skal derfor til afslutning resumere det væsentligste i følgende:

Schaanning har for 22 aar siden til en priskonkurrence indleveret et arbejde, der refuseredes som plagiat af Collett.

Efter Colletts død udgiver han dette arbejde uforandret i bogform under titelen "Norges fuglefauna", med tilføielse (ialm. uden kilde) af stof, som Collett i mellem-tiden har publiceret.

Han hevner sig paa afdøde prof. Collett ved idenne bogsaavelse i et andet skrift at tillægge ham en mængde feilagtige meninger, som Collett forlængst har forladt, og saa korrigere disse for folkets aasyn.

Saa beskylder han Collett for (i "Norges Pattedyr") at have plagieret sig og kalder indirekte hans fremgangsmaade tyveri. (Ifølge Schaannings senere fortolkning af denslags (i "Morgenbladet", 18. nov.) bliver jo denne beskyldning umulig, idet Schaanning ikke har udgivet noget arbejde om Norges pattedyr og følgelig ikke kan "gjøre fordring paa at bli nævnt som kilde i et eneste tilfælde").

Naar saa Colletts hovedverk "Norges fugle" kommer, kalder Schaanning dette "hovedsagelig et plagiat", som ikke indeholder noget nyt, og reducerer udgiverne til intet. Han opgiver, at verket indeholder en mængde "feil", som ved eftersyn næsten allesammen viser sig at bero paa forvrængninger og ukorrekte anførsler fra hr. Schaannings side.

Han möder modsigelse og slaar om sig med mindre veloverveiede paastande til alle kanter. Fiskeriinspektör Landmarks skrivemaade er "uanstændig", Morgenbladet serverer, "ondsindet lögn", docent Hoel "raastegt vrövl", medens konservator Dons er for "simpel" for ham. Universitetets videnskabsmænd stilles i gaaseöine og beskyldes samtlige for plagiat.

Tilslut trykker han op igjen hele sit angreb i "Norsk Ornithologisk Tidsskrift", erklærer alle, der har optraadt mod ham, for usagkyndige, og henstiller saa til det samme foragtelige universitet at tage bladet fra munden og faa "en ende paa denne uværdige komedie som utspilles i ly av norsk videnskap!"

PLAGIAT-STIKPRÖVER.

KONSERVATOR SCHAANNING EFTER PROF. COLLETT

Stof fra „Norges Fuglefauna“, uden kildeangivelse.

Forkortelser:

”1864” = *R. Collett*: Christiania og Omegns ornithologiske Fauna. 1864.

”1868” = *R. Collett*: Norges Fugle og deres geographiske Udbredelse i Landet. 1868.

I, II og III = *R. Colletts* ”Mindre Meddelelser”, første, anden og tredje serie, udkommet i perioden 1878—1893. De ved siden anførte tal henviser til paginæ i vedkommende arbejder.

Schaanning, p. 177, om dobbelt-bekkasinens leg:

”Efter ankomsten til rugestedene om vaaren samler hannene sig hver aften kort efter solnedgang paa bestemte, aarlig benyttede spilpladser, hvor de natten igjennem opfører sin parringslek; denne er helt tilsvarende ”trækket” hos rugden og ”flyveøvelserne” hos enkelt-bekkasinen, men foregaar paa en ganske anden maate, idet fuglenes bevægelser under leken og selve arrangementet av denne nærmest minder om brushanens parringslek. Jeg¹⁾ har bare besøgt en eneste dobbeltbekkasinlek”

Selve spillet udføres mens hannene om hverandre hurtigt springer et par skridt frem mellem tuerne og slaar med vingerne; hver gang de stanser, brer de vinger og hale ut, samtidig som de utstøter nogen eiendommelige lyd, næsten en slags sang, der lyder som bip-bip-bip o. s. v. hurtigt gjentat 10—12 gange efter hverandre, og som tilsidst ender i en overordentlig fint, moduleret kvidren, snart ganske svak og snart igjen sterkere og opblandet med enkelte klare toner, ikke ulik en ægte sangers foredrag. Naar en fugl begynder at ”kneppe” med nebbet, sætter straks flere andre ogsaa i, saa baade de kneppende lyd og den fine kvidren høres samtidig med de klare toner fra alle kanter indimellem saliceterne.

”Under spillet er fuglene i ekstase og saa lidet sky, at man kan gaa dem nær paa et par skridt og de vedblir endog at spille uforstyrret, om der skytes efter dem.

Hunner synes aldrig at være tilstede under leken, ihvertfald var samtlige fældte eksemplarer hanner”

Under kneppingen rettes nebbet opad. Ved 2-tiden om morgenen var spillet forbi. Enkeltvis hørte jeg¹⁾ den et par gange spille ogsaa om dagen i nærheten av lekepladsen.

I tredje uke av juni — eller omtrent en uke før midtsommer — ophører spillet.

¹⁾ Udhøvet her.

Uddrag af Colletts ”Mindre Meddelelser” om dobbelt-bekkasinens leg:

”Legen begynder om Vaaren kort efter Indvidernes Ankomst” — ”Henimod Solnedgang søge Hannerne ned til Legepladsene”; (III, p. 203). ”Den mærkelige Leg” . . . foregaar paa bestemte Legepladse, der benyttes Aar efter Aar” —

”Dette Spil svarer til ”Trækket” hos *Scolopax rusticula* samt til de Flyveøvelser, som Hannerne af *Gallinago gallinago* foretage” — (III, p. 202).

”Spillet udføres, idet Hannerne springe hurtigt nogle Skridt mellem Tuerne, gjøre nogle Slag med Vingerne, standse, udbrede Vinger og Hale, og lade herunder sin eiendommelige Lyd eller Sang høre, der er vanskelig at udtrykke i Ord, men maaske kan gjengives som bip-bip-bip . . . gjentaget et halvt Snes Gange overordentlig hurtigt efter hinanden”, —

”Spillet slutter med en fint moduleret, næsten ”sylvicagtig” Kvidren, der dog er ganske svak, og opblandet med enkelte klare Toner”.

”Den kneppende Lyd frembringes med Nebbet strakt ret opad; naar den stemmer i, svares gjerne af Flere paa en Gang, saa Kneppingen og Sylviesangen kan lyde samtidigt fra forskjellige Kanter”. (III, 203).

”Under Spillet ere de i Extase”; — ”De ere herunder saa lidet sky, at man kan gaa dem nær paa et Par Skridt”; — ”De vedblive at spille uforstyrret, om der end salutes ivrigt efter dem”. (III, 203).

”Alle paa Legen skudte Individier ere Hanner”, — ”Hunnerne synes aldrig at være tilstede paa Legepladsen”. (III, 203).

”Den kneppende Lyd frembringes med Nebbet strakt ret opad”; — (III, 203). ”Enkeltvis kunne de ogsaa høres spille midt om Dagen, men da ofte uden for de egentlige Legepladse” (III, 204).

”Paa en Legeplads, som jeg iagttog ved” ”ophørte Legen omtrent 23. Juni”. (III, 203.)

Egglægningen foregaar paa höifjeldene normalt i anden uke av juni".

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 209, om Behringsloen:

"Et enkelt individ av den asiatiske form blev skutt ved Nærland paa Jæderen den 24. december 1895 (Universitetsmuseet).

Eksemplaret var en ad. han i sterkt slitt fjærdragt, og bare enkelte av strupens og underlivets fjær var paa denne aarstid sorte.

Totallængde 255 mm., vingens længde 168 mm., halens 58 mm. Ventrikelen indeholdt strandinsekter og stykker av alger".

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 290, om Spitsberglomvien:

"Spitsbergalken forekommer aarlig om vinteren i større eller mindre antal langs de nordlige kyster; oftest er den paatruffet i Tromsø stift, og synes enkelte aar at optræde talrik i Varangerfjorden utenfor Vardö.

I mars forlater den atter landet, men enkeltvis oversommer¹⁾ undertiden yngre individer utenfor Finmarks-kysten.

Dens optræden hos os er forövrig litet kjendt, og rugende er den hidtil ikke med sikkerhet paavist i Norge".

(Ingen kildeangivelse).

¹⁾ "Opgiften hos Collett (1868) om dens rugetid i de nordligelandsdele er feil og skyldes utvilsomt iagttagelser om "oversommerende" angler".

(Denslags mildest talt upaakrævede rettelser af Collett forekommer i mængde i Schaannings bog).

Schaanning, p. 220, dvergsvanen:

"Polarsvanen tilhörer Novaja Semlja og Sibiriens nordkyst samt de russiske tundraer omkring Petschoras munding.

De norske kyster berøres bare tilfældig under trækket samt om vinteren.

Den første helt sikre norske polarsvane blev skutt i Næsseby i Sydvaranger i mai 1876; senere er et individ skutt ved Figgeneelv paa Jæderen 16. januar 1879,

og endelig blev den vinteren 1879—80 paatruffet talrik overvintrende spredt langs vest-

kysten mellem Bergen og Trondhjem samt hist og her i de indre landsdele, som i Aursundssjø ved Röros (ca. 2000 fot o. h.), hvor et individ blev skutt i februar 1880.

"Rugetiden indtræffer i vore Höifjelde i den første Halvdel af Juni". (III, 204).

Collett (1905) om Behringsloen:

"Et overvintrende Expl. af denne Art blev skutt ved Nærland paa Jæderen 24. Dec. 1895, og indsendt til Chr. a-Museet". "Det tilhörde den asiatiske Form". — Det var en ældre Han; Fjærklædningen var sterkt slidt, og flere af de sorte Sommerfjære vare endnu i Behold paa Underlivet og Struben". Totallængde 255 mm., Vingens Længde (fra Carpus) 168 mm., Halens Længde 58 mm. Ventrikelen indeholdt knuste Strand-Insekter og smaa Stumper af Alger".

Uddrag af Collett om Spitsberglomvien:

"Viser sig uregelmæssigt om Vinteren ved Landets nordlige Kyster, enkelte Aar, (som det opgives) talrigt". —

"Ved Vardö, hvor de vise sig maaske talrigere, end ved de övrige Dele af Kysten" . . .

— "de forlade Landet i Marts" (III, 43). "Dog synes enkelte (yngre) Individ. ogsaa at tilbringe Sommeren i Finmarken"; . . . (II, 141).

— "dens Optræden hos os er endnu næsten ukjendt". (III, 343). "Som tidligere bemærket ruger denne Art ikke ved Norges eller det europæiske Fastlands Kyster"; — II, 140. 1881).

(Udhævelserne foretaget her).

Uddrag af Collett om dvergsvanen:

"Da den, foruden ved Petschora-Mundingen og Nordkysten af Sibirien, tillige ruger almindeligt paa Novaja Semlja" . . . — "er det ikke usandsynligt, at den under Træktiderne eller om Vinteren oftere kan besøge Landet".

"I Slutn. af Mai 1876 blev et gammelt Ind. skutt i Næsseby i Syd-Varanger" . . . "Den 16. Jan. 1879 blev et Expl. skutt ved Figgeneelv paa Jæderen" . . .

— "overvintret i temmelig stort Antal ved vore Kyster i den paafølgende Vinter, 1879—80" . . . "De fleste af disse Ind. synes at have opholdt sig paa Kyststrækningen mellem Bergen og Trondhjemsfjorden". "E enkelte af disse Ind. blev fundne" . . . "tildels langt inde i Landet", —

"I Ex. skutt i Febr. 1880 i Aursund-Sö ovenfor Röros, omtrent 2000' o. H."

Arten blev denne vinter bemærket første gang medio december og senere jævnlig utover til medio februar; en efternøler blev skutt endnu sidst i mars 1880 ved Inderöen i Trondhjems Stift.

Senere foreligger bare et par spredte tilfælde paa dens forekomst ved vore kyster, idet et eksemplar blev skutt ved Kristiansand hösten 1880 og et andet i Trondhjemsfjorden vaaren 1890".

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 292, lundefuglen:

"Lunden utgjör utvilksomt hovedmassen av fuglefjeldenes beboere nordenfor polarcirkelen; söndenfor ruger den fremdeles spredt i forholdsvis¹⁾ talrike kolonier paa Lovunden i Helgeland, paa öene utenfor Romsdalen og Nordre Bergenhus amt, paa Husö, Bagholmen og flere småöer utenfor Bergen, paa Rott og Kjörö utenfor Stavanger samt paa Söster og Missingen (Hvaler) ved utløpet af Kristianiafjorden. Af disse er

særlig kolonien paa Lovunden enorm, maaske den største i verden, og individene kan her regnes "i millioner".

Paa Rott ruger den endnu "i tusener"; mens kolonien paa Hvaler derimot bare tæller nogen faa par.

Den besætter rugepladsene om vaaren midt i april og forlader dem i august.

Vinteren tilbringer den langt tilhavs, og bare et forsvindende antal og mest ungfugler indfinder sig udpaa hösten og vinteren i fjordbundene sammen med klubalker og lomvier".

"Först i mars nærmer hovedflokkene sig atter kysten.

Redet anbringes normalt i selvgravede jordhuller;

men hvor terrænget er jordfattigt, lægges det enten i fjeldsprækker, som paa Hvaler og Bagholmen, eller i stenrøser, som paa Rott og Lovunden.

Er jordbunden fugtig, samles undertiden litt straa som underlag for eggene, men oftest lægger den sit eneste egg uten underlag paa den bare jord.

. Egglægningen foregaar normalt i tredje uke av mai,

og först i august kommer ungen paa vandet; denne mottar bare næring av forældrene saalænge den ligger i redet; men aldrig efterat den er kommet paa sjöen;

¹⁾ Lovunden og Hvaler passer ikke blandt de "forholdsvis" talrike kolonier. O. O.

"De første bleve bemærkede i Midten af Dec. 1879 og observeredes nu jævnligt indtil Midten af Febr. 1880, det sidste Ind." . . . "fandtes i Slutningen af Marts 1880", — "ved Inderöen (Thronhjemsfjorden)".

"Siden den nævnte Vinter har C. bewickii, saavidt vides, ikke optraadt ved vore Kyster uden i et Par spredte Tilfælde". — "et Individ skudt ved Christiansand Hösten 1880", — "fremdeles er et Ex. omtalt som skudt i Thronhjemsfjorden Vaaren 1890".

(Sidste afsnit er fra III, 267, resten fra II, 116 117, 118).

Uddrag af Collet om lundefuglen:

"Udgjör den overveiende Del af Fuglebjergene indenfor Polarcirkelen". "Söndenfor T. hjemsfjorden findes den endnu temmelig talrigt paa Öerne udenfor Stat (Rasch), samt" . . . (1868, 79).

"I Bergens Stift ruge de sydligste Colonier paa Öerne udenfor Bergen (Husö, Bagholmen etc.)". „Den næste Coloni er den paa Rott udenfor Stavanger" . . . "ruge ogsaa" . . . "paa Öerne ved Udlöbet af Christianiafjorden (Söster-Öerne og Missingen)". (III, 345).

"En af de største Colonier i Landet (og i Verden) er bosat paa Lovunden". "Colonien paa Lovunden er enorm; den maa regnes i Millioner". —

"Antallet af Ind. i denne Coloni (paa Rott) maa endnu regnes i Tusinder". "Colonien tæller her (paa Hvaler) dog blot 5—6 Par" . . . (III, 345).

— "först omtrent 14. April besætte de Fjeldet". (III, 347). — "i Slutn. af Juli begynde Individerne at forlade Rott" . . . (II, 139).

— "Masserne maa have sit Vintertilhold langt tilhavs" . . . "En og anden Ungfugl kan træffes blandt de Skarer af Uria troille og Alca torda, som om Hösten og Vinteren indfinde sig i Landets Fjorde; dette er dog et ganske forsvindende Antal, og kun ydersjelden findes et gammelt Individ deriblandt". (III, 348, 349).

"Masserestöde under Land i Marts" . . (III, 347).

"Lundefuglen graver derimod med sine skarpe Klöer en lang horisontal Gang". . . (D. N. N. 7). "Paa Bagholmen" . . . "hvor Terrainet ligeledes er jordfattigt, ruge de, ifölge Conserv. Grieg, i Fjeldspalter, ligesom paa Söster-Öerne" . . . "paa Rott helst under store Stene" . . (III, 347). — "paa fugtige Redepladse samles gjerne lidt Straa til Redets Underlag". (II, 139).

"Eggene ligge paa det blotte Grus" . . (III, 347).

"De første Eg ere her fundne 18. Mai 1889, 19. Mai 1890 (Thome)". (III, 347).

"Ungerne komme paa Söen i Midten af August"; . . . "Ungen opfödes blot i Redet, aldrig efterat den er kommen paa Söen.

under foringen utstøter den en egen, pipende lyd; de ældre fugler har derimot et svakt, næsten knurrende skrik.

Næringen bestaar mest av fisk, især av Clupea sprattus, samt yngel av sild og Gadus-arter, om vinteren desuten av Crustaceer og Annelider.

For fjærenes skyld blev den tidligere fanget i garn paa de fleste fuglefjeld; disse garn blev enten stillet i sjøen under rugepladsene, eller udspændt hen over stenuren, saaledes at de flyvende fugler blev hængende naar de fløi til eller fra redet; denne fangstmaade er dog nu heldigvis forbudt".

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 273, om Tyvjoen:

"Tyvjoen ruger talrik langs den ytre skjærgaard hele vestkysten nordover til Varangerfjord; østenfor Lindesnes ruger den mere sparsomt, men forekommer aarlig om sommeren i alle fjordgap.

Den indfinder sig om vaaren i første halvdel av mai og trækker bort i oktober.

Den er en utpræget skjærgaardsfugl, som vel undertiden bosætter sig ved ferskvand, men dog aldrig længere fra kysten end at denne kan sees. Skriket er et høit, næsten jamrende "je-aah! Je-aah". Den er usedvanlig dristig og rovgjerrig, og lever mest av hvad den frarøver de øvrige sjøfugl, idet den ved uavladelige angrep tvinger dem til at slippe sit bytte, som den derpaa selv griper i faldet; selv den vældige svartbak (*Larus marinus*) gaar ikke fri for disse anfald.

Allikevel bosætter den sig regelmæssig midt inde i sjøfuglkoloniene, og i et gammelt maake-rede lægges her medio juni de 2 olivengrønne, med brune pletter bestrødde egg; ofte indeholder redet bare et enkelt egg; længden er 54—63 mm, bredden 38—42 mm.

Utenfor maakekoloniene ruger den helst i det flate og tuede, med *Empetrum* bevoksede terræng nær havstranden; eggene lægges her uten underlag paa den i redehulningen nedtrykte lyng;

rugepladsene benyttes ofte i aarrækker, selv om en av redefuglene det ene aar bortskytes.

"Ved redet skal den være yderst nærgaaende, om det indeholder unger.

Dens næring bestaar av egg og fugleunger, fisk og fisk-affald, særlig lever, samt bær (*Empetrum*) og insekter".

(Ingen kildeangivelse).

Den har en egen pibende Lyd, som den ofte lader høre i lang Tid, medens en af Forældrene er hos den med Føde". (III, 348).

"De opfødtes især med *Clupea sprattus* og unger af Sild og forskjellige *Gadus*-Arter". (II, 139). "Et yngre Ind." . . "havde Ventr. fyldt med" . . . "en Annelide" . . . "Hos et Par Individ." . . "var det ene fuldproppet af Crustaceer" . . .

"Ved de fleste af de norske Fuglebjerger fanges de for Fjærenes Skyld i Garn, der enten stilles i Søen under deres Rugepladse, eller udspændes over Uren, saaledes, at de til og fra Rederne flyvende Fugle blive fangne" "denne Fangstmaade bliver nu efterhaanden forbudt". (III, p. 348).

Uddrag af Collett om Tyvjoen:

"Ruger alm. paa de ydre Holmer og Skjær langs hele Kystlinjen" . . .

— "østenfor Lindesnes ruger den sparsomt, men forek. alm. om Sommeren i alle Fjordmundinger". (1868, 74). "En fuldstændig Trækfugl, hvis Ankomst om Vaaren sandsynligvis indtræffer omkring Beg. af Mai" (III).

"Sjelden trænger den dybt ind i de sydlige Fjordbunde" (1868, 74). "Kun undtagelsesvis ruger den i større Afstand fra Søen, end at denne kan sees". (III, 301.)

"Sit rette Haandverk driver Tyvjoen, naar den kaster sig ind blandt en Flok fiskende Terner eller Maager, udsøger sig en enkelt blandt disse, som netop har hentet sig en blank Sild eller Sei-Unge, og forfølger nu denne under lynsnare Kast, indtil den bliver nødt til at slippe sit Bytte, som opfanges i Luften", — (D.N.N.32).

"Redet anlægges ofte midt i de rugende Sjøfugle-Colonier, skjönt den stadig lever i Kamp med disses Beboere". (III, 301.) "Æglægningstiden falder i Porsangerfjorden omtrent i den 3die Uge af Juni", — "Dens Æg, hvis Antal oftest var 2, men ikke sjelden blot 1", — (II, 125, 126).

"Til Rugeplads vælges helst en tuet, med *Empetrum* eller . . . bevoxet Flade i Nærheden af Vandet", — (III, 301). "Dens Æg" — "lagdes i Regelen uden Underlag paa den i Redeulningen nedtrykte Lyng". (II, 125, 126.)

"En Rugeplads kan bibeholdes i mange paa hinanden følgende Aar, selv om en af Forældrene det ene Aar bortskydes".

"Ere Æggene rugede, eller der er nyklækkede Unger, blive de dristigere, og kunne herunder være temmelig nærgaaende". (III, 301.)

"— paa Grund af sine Röverier af disses Æg og Unger" — "intet, uden Bær af *Empetrum*. Et tredje Individ" — "havde Ventrikelen fyldt med Coleopterer" — (II, 125, 126).

Schaanning, p. 129, om spurvehögen:

Spurvehöken er talrik utbredt over de sydlige stifter op til polarcirkelen; nordenfor forekommer den mere sparsomt, men ruger dog hist og her like ind i Östfinmarken; paa fjeldsiderne træffes den undertiden i bjerkebeltet.

Den ankommer om vaaren i slutten av mars eller först i april og trækker bort i oktober; i kystegnene overvintret den dog aarlig enkeltvis.

Foruten mindre fugl som trost og duer, efterstræber den ofte fugl, som er flere gange større end den selv, saasom orfugl".

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 113, om sneuglen:

"Sneuglen optræder periodisk talrik over hele landet; som rugefugl er den dog utelukkende indskrænket til höifjeldenes vidjeregion, men selv her bærer den i de aar lemænen vandrer.

Under disse vandreaar optræder den særlig höst og vinter ogsaa paa lavlandene i stort antal, og er paa denne aarstid iagttat i de fleste landsdele.

Den er en utpræget dagrovfugl og efterstræber særlig lemæn (Lemmus lemmus), ofte ogsaa ryper.

Under rugetiden er den usedvanlig dristig og anfælder enhver som forsøker at nærme sig redet.

Hannens skrik er et vidtlydende "tjag-tjag-tjag-goooh"! Hunnens stemme er mere pipende.

Egglægningen foregaar fra midt i mai til sidst i juni; eggene er normalt 6 i antal, men stiger i lemæn-aar ikke sjelden til 10;

de er som alle ugleegg hvite og lægges med flere dages mellemrum i en med mose og lichener utforet fordypning mellem vidjekjærrene" — — (Ingen kildeangivelse).

¹⁾ Udbævet her, hvor er den saa i de andre aar?

Schaanning, pag. 25, baslarnattergalen:

. . . "Den ankommer om vaaren i sidste halvdel av mai og trækker bort igjen sidst i August.

Den er sky og forsigtig og holder sig helst i de överste trækroner; herfra höres ogsaa dens sang; som bestaar av en mængde forskjellige og meget melodiske toner; den er en sand mester i at efterligne andre fugler og foredrar skuffende størens, vendehalsens, buskskvettens og flere andre fuglers sang.

Uddrag af Collett om spurvehögen:

"Alm. udbredt indtil ovenfor Polarcirkelen, og er ligesom foregaaende fundet rugende endog i Östfinmarken".

"Paa Fjeldsiderne stiger den hyppigt op i Birkebeltet". (1868, 40.) "Om Hösten i October drage de fleste Spurvehöge mod Syd, og vende tilbage i Marts eller Beg. af April, men hvert Aar blive flere eller færre tilbage, som tilbringe Vinteren hos os". (1864, 155, 156.)

"Foruden mindre Fugle, hvortil den henregner Trost og Duer, angribe især Hunnerne Fugle, der ere flere Gange større and dem selv, saasom Aarfugle"; — (1864, 155).

Uddrag af Collett om sneuglen:

"Sneuglen . . . som bebør alle Landets Fjeldplateauer" . . . men under almindelige Aar forekommer spredt og tilsyneladende sparsomt, mangler under disse Yngleaar knapt i nogen Del af Fjeldet". — —

"Om Vinteren besøger den fornemmelig i de Aar, da Lemmus norveg. foretager sine Udvandring, de sydlige og vestlige Lavlande" — (1868, 35), "langs hele Kysten op til T. hjemsfjorden" — — "overvintrede iøvrigt lige op i Finmarken" (III, 184). — "i Virksomhed ogsaa om Dagen" . . "Föden bestaar under Lemæn-Aarene næsten alene af Myodes. Dog angives de overalt ogsaa at efterstræbe Ryperne om Natten" (III, 185, 186).

"I Rugetiden ere de yderst dristige, om man nærmer sig Redet eller Ungerne", — — "Herunder viser især Hannen sig nærgaaende; i lang Afstand kan man höre dens Skrig tjag-tjag-tjag-goooh", — — "Hunnens Stemme er mere pipende" (III).

"Enkelte Reder indeholde Æg allerede over Midten af Mai, andre först i Slutn. af Juni" — — "Æggenes Antal er normalt neppe over 6, men kan undtagelsesvis i Yngleaarene stige til 10". (III, 185).

"Disse lægges med uregelmæssige Mellemrum, saaledes at Redet samtidig kan indeholde Æg, smaa Unger og næsten halvvoxsne saadanne". "Rederne vare byggede af Mos og Lichener"; — — "Rugepladsene udvælges oftest i Vidiekraattet" — — (III, 185, 184).

Uddrag af Collett om baslarnattergalen:

"Dens Ankomst om Vaaren falder mellem den 20. og 29. Mai", — — "De fleste forlade os allerede i Slutningen af August", — —

"Den er overmaade sky og forsigtig, og skjuler sig altid under Sangen i den tætteste Trækroner".

"Sangen har ikke ubetydelig lighed med Nattergalens", — — — "dens Evne i at efterligne andre Fuglestemmer" — — "er aldeles beundringsværdig. Foruden at den" . . . "synger den endog fra Begyndelse til Ende Vende Halsens, Buskskvettens, Størrens og flere Andres Sange". — — —

Redet er yderst kunstig sammenvævet; det ligner av form bokfinkens (*Fringilla coelebs*), men er meget mindre og bygget av straa og fjær; utvendig er det ofte helt hvitt av bjerkens fine, hindeagtige bark,

mens det indvendig er foret med finere straa og hestetagl.

Det lægges i regelen tæt ind til stammen i et mindre løvtræ og sjelden over 3 alen fra jorden; undertiden lægges det ogsaa i en tæt busk. I midten av juni indeholder det 5 egg, som paa den vakkert lakserøde bundfarve er bestrødd med sorte pletter"; — — —

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 64, om bofinken:

"Bokfinken er talrik utbredt over hele landet op til Saltdalen (67° n. b.); nordenfor ruger den hist og her op til Alten, og er enkeltvis paatruffet baade ved Nordkap og i Öst-Finmarken.

Paa fjeldsiderne stiger den undertiden op i bjerkebeltet. Den trives saavel i naaleskog som i lövskog,

og straks efter ankomsten i sidste uke av mars höres dens vakre og tiltalende sang. Hunnerne indtræffer om vaaren 4—8 dage senere end hannerne.

I midten av oktober foregaar hösttrækket, enkeltvis sees den dog endnu medio november, og aarlig overvintrer den mere eller mindre almindelig i de sydlige kystdistrikter helt op til Trondhjemsfjorden.

Næringen bestaar under rugetiden mest av insekter, höst og vaar desuten av korn og frö"

"Redet lægges enten i et naaletræ eller et løvtræ, undertiden ogsaa i en busk; det er fast og kunstig sammenvævet af mose, straa og fjær og indvendig utforet med haar, fjær eller hestetagl; utvendig er det klædt med lav.

I anden uke av mai indeholder redet 5, undertiden 4, 6 eller 7 egg;

med hensyn til farven adskiller disse sig i 2 konstante varieteter, som aldrig gaar over i hinanden, og heller ikke findes i samme kuld.

Hyppest er bundfarven graa med sterkt brunlig anströk og jevnt bestrødd med brunsorte pletter og aarer; undertiden er den lyst blaagrön og egget omtrent bare i den butte ende forsynet med smaa sorte og fiolette punkter og prikker". —

(Ingen kildeangivelse).

(Om redet) "Det er overmaade fast og kunstigt sammenvævet, og ligner i Form et Bogfinkrede, men er langt mindre. Udvendig er det ganske hvidt af den fine, hindeagtige Bark paa Birken", — — "Den övrige Del af Redet er bygget af Straa og Fjær, og indvendig belagt med finere Straa og Hestetagl".

"Redet lægges i alleslags smaa Træer, sjelden i Buske, og som oftest blot 2—3 Alen fra Marken".

"De 5 Æg, som paa den smukt rosenröde Bundfarve ere beströede med sorte Pletter, ere" . . . "og lægges omkring Midten af Juni".

(Alt fra Coll. 1864, p. 50, 51, 52).

Collett, uddrag om bofinken:

"Den forekommer mod Nord talrigt idetmindste til Polarcirkelen, og ruger endnu hist og her i de frodigere Dalförer i det sydlige Finmarken". "Forvildede Expl. ere truffet (af Forf.) . . . ved Nordkap og af mr . . ." i Öst-Finmarken". (III, 58).

"Paa Fjeldsiderne stiger den ofte fra de överste Granskove op i Birkebeltet". (1868, 21). "Rederne findes i Lövskove saavelsom i Naaleskove", —

"Allerede i den sidste Halvdel af Marts höres Bogfinkhannernes muntre Strophe", — (1864, 100).

"Hunnernes Ankomst, der foregaar fra et Par Dage indtil en Uge senere end Hannernes", — (1864, 100).

"I Midten af Oct. drage de fleste bort; Efternölere observeres dog jevnlige endnu i Midten af November" (III, 58). "Overvintrer aarlig sparsomt saavel i Kysttrakterne lige op til Trondhjemsfjorden, som", — (1868, p. 22).

"— i andre overvintr. Ind. har jeg fundet Frö af", — "Hos de fuldvoxne Unger har jeg oftest fundet udelukkende Insectföde"; — (I, 123).

"Rederne findes i Lövskove, saavelsom i Naaleskove, höjt i Træer eller lavt i Buske", — "Det er . . fast bygget af Straa og Fjær; udvendig . . . blandet med Lav", — "Indvendig er det belagt med fine Straa og Haar, samt enkelte Fjær".

"De lægges lige fra Begyndelsen af Maj", — "i Almindelighed 5 i Antal, sjelden 4"; — (1864, 100, 101).

"Med Hensyn til Farven dele de sig i 2 indbyrdes temmelig forskjellige Varieteter, hvoraf aldrig findes Overgange, eller blandede i det samme Rede".

"Enten er Bundfarven mørkt graaagtig og ujevn, og de mørkebrune Pletter og Aarer temmelig store og gjerne ströede ligeligt ud over det hele Æg; eller ogsaa er Bundfarven jevnt lyst, blaagrön" . . . "og Ægget næsten alene i den tykkere Ende forsynet med smaa, sorte Puncter og Prikker". —

(Coll. 1864, p. 101).

Schaanning, p. 40, om spetmeisen:

"Spetmeisen er jevnt utbredt i landets lave-religgende dele söndenfor Dovre. Som rugefugl er den utelukkende knyttet til löv-eller bland-skog; særlig ynder den tætte holt med enkelte ældre eke —, linde — eller aspeetrær.

Den er overalt stationær, men foretar enkeltvis höst-og vinter korte streiftog i de omliggende trakter. I flok træffes den aldrig.

Næringen bestaar av insekter, frö, nötter og bær, særlig rognebær. Lokketonen er et skarpt "sitt! Sitt!" Parringsskriket er et vidtlydende, stadig gjentat "tvæt", som ofte ledsages af höie, klare flöitetoner.

Den er ubetinget den bedste klatrer av alle indenlandske fugler og klatrer like let opover som nedover en stamme.

Redet lægges altid i huller i lövtrær og bestaar utelukkende av et tykt lag fin furubark; indgangshullet gjøres altid mindre ved istoppet lere og saa trangt, at fuglen just slipper igjennem.

I første uke af mai eller sidst i april lægges 8, sjelden 9 egg", — — — —
(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 236, om pipanden:

"Pipanden er almindelig utbredt over hele landet op til Varangerfjorden.

I de sydlige stifter optræder den ulike mere talrik langs vestkysten end i det östenfjeldske:

den er dog i de senere aar tat betydelig av i antal, og under hösttrækket sees den sjelden nu som för samlet i flokker paa optil flere tusen fugler.

Vaartrækket indtræffer i sidste halvdel av mars, og i löpet av oktober foregaar hösttrækket; enkeltvis overvintrer den dog aarlig langs sydkysten.

Næringen bestaar av vegetabilier, især frö av forskjellige vandplanter, særlig av Bidens tripartita.

Den er ikke paa langt nær saa sky som stokanden, med hvem den ofte deler opholdssted; likesom denne baade dukker og svømmer den under vandet med lethed, naar den er saaret.

Egglægningen begynder tidlig, ved Jæderens vandsamlinger undertiden allerede sidst i april, i Finmarken sidst i mai eller först i juni" — —
(Ingen kildeangivelse).

Uddrag af Collett om spetmeisen:

"Temmelig hyppigt rugende i de lavere sydlige og vestlige Dele", — "synes neppe at overskride Dovre" (1868, p. 16). — "især i gamle Lövsbove, hvor der findes mange Aske- og Lindetrær, samt enkelte Naaetrær". (1864, 78.)

— "holder sig gjerne i den samme Trakt hele Aaret rundt"; — "og trækker om Hösten nærmere ind mod Byen". Den træffes næsten altid parvis sammen", (1864, 78).

— "Om Hösten, da den lever af Furu — og Granfrö samt Hasselnödder", — "Undertiden tager den Rognebær", — —

— "lader den ofte höre en höj, klarFlöjetone", —

"Den har den mest udviklede Klatreevne af alle indenlandske Fugle; den klatrer lige let opover og nedover Stammerne", —

— "i Huller i Lindetrær, en Gang i en Asp", — "Rederne have udelukkende bestaaet af et tykt Lag af den fineste ydre Furubark", — "Indgangshullet gjøres altid mindre ved istoppet Ler, saaat Diameteren ikke overstiger 1½'" (1864, 78, 79).

"Rugetiden for denne Art er" .. "i de første Dage af Mai. Undtagelsesvis . . i April"; — "Det normale Antal Æg er hos os 7, undertiden 8, sjelden 9". (III, 31).

Uddrag af Collett om pipanden:

.. "talrig ved Elve og Ferskvande, især i Kystegnene, lige op til den russiske Grændse" — (III, 270).

— "östenfor Lindesnes forekommer den (i skjærgaarden) alene under Træktiderne og om Vinteren", — — (1868).

"Medens denne Art tidligere indtraf om Hösten til Landets Sydkyst i enorme Skarer, der kunde tælle Tusinder af Individuer i en sluttet Flok, er Antallet i de senere Aar i overordentlig Grad gaaet tilbage" (III).

— "ankommer til Landets sydlige Dele i Midten eller Slutn. af Marts" — (III). — "i den sidste Halvdel af October forsvinde allerede en Del" — (1864, 209). — "enkelte Individuer ere ogsaa fundne overvintrende ved Sydkysten" (III).

"Hos alle" — — "har jeg fundet Ventr. fyldt med Vegetabilier, især Frö af adskillige Vandplanter. Hos en Han fra Chr. a (15. Oct. 76) tilhørte disse Frö udelukkende Bidens tripartita. (I, 199).

"Ligesom Stokanden kan ogsaa denne, naar den er vingeskudt, dukke med ligesaa stor Lethed" — (1868, 209).

"Æglægningen begynder paa Jæderen tildels allerede i de sidste Dage af April". — — "I Finmarken foregaar Æglægningen neppe för henimod Slutningen af Mai" (III, 270).

Schaanning, p. 62, om graaspurven:

"Spurven er stationær ved de fleste bebodde steder over hele landet op til Finmarks-grænsen (70° n. b.); mindst hyppig er den i Bergens og Kristiansands stifter.

Paa fjeldsiderne forsvinder den i det subalpenske omraade"

"Yngre fugler lægger egg 2 ganger om aaret, i april og sidst i mai, de ældre endnu en gang, i juli. Den ruger forövrig meget uregelmæssig, og man kan omtrent til enhver tid av sommeren finde friske egg.

Redet er temmelig stort og löst sammenföiet av straa og indvendig utforet med fjær; det lægges oftest under en taksten, i et hul eller i en anden aapning paa husene, ofte ogsaa i en stenmur eller i et hult træ; eggantallet er 5, undertiden 4 eller 6, og farven og størrelsen varierer overordentlig; oftest er bundfarven hvidagtig og mere eller mindre tæt beströdd med graa, brune eller grønagtige pletter"; —

(Ingen kildeangivelse).

Schaanning, p. 183, om brednebsneppen:

"Fjeldmyr-löperen ruger aarlig, men faatallig og spredt hist og her paa höifjeldsmyrerne syd for Dovre, eller omtrent mellem den 61. og 62. breddegrad; utenfor vidjeregionen i Valders-, Gudbrandsdals- og Österdalsfjeldene er den hos os med fuld sikkerhet bare paatruffet rugende i Fokstumyren paa Dovre.

Under vaartrækket i sidste halvdel av mai samt under hösttrækket i august indfinder den sig bare yderst sparsomt paa de sydlige og östlige lavland, hvor den er skutt ved Hamar og ved Öieren; nordligst er den paatruffet ved Trondhjem.

Dens rugepladser ligger altid i en bestemt slags hængemyr med blöt sort bund, oftest halvt oversvömmet samt spredt bevokset med korte *Carex*-arter.

Baade han og hun ruger og er meget ængstelige for egg og unger; forstyrres den ved redet, kredser særlig hannen tæt omkring en under et idelig gjentat skrik: "brui-brui-brui" o. s. v.

(Ingen kildeangivelse).

Uddrag af Collett om graaspurve

— "modtog flere Expl. fra Öxfjord söndenfor Hammerfest, skudte 28de Januar, altsaa fuldständigt stationær". (70° 15' N. B.). (III, 62). "I Landets sydlige Dele forekommer den idethele sparsomt i Kystdistrikterne" — (II, 290).

"Paa Fjeldsiderne følger den sparsomt de beboede Huse lige op i Birkeregionen" (1868, 21).

"De Unge ruge 2 Gange om Aaret, i April og i Slutningen af Maj; de Gamle lægge Æg endnu engang, i Juli. Forresten ruge de höjst uregelmæssigt, og man kan omtrent til enhver Tid af Sommeren finde friske Æg". (1864, 105).

"Foruden under Tagstenene og i alleslags Huller opunder Tage og i Vægge, har jeg her i Egnen seet Rederne ligge i Huller i Træerne" — (1864, 104, 105). "Æggene ere 5, sjelden 6 eller 4 i Antal, og variere overordentlig. Bundfarven er hvidagtig, og Pletterne, større eller mindre, grønagtige eller graa, ere altid ströede jevnt udover det hele Æg". (1864, 105).

Uddrag af Collett om brednebsneppen:

"*L. platyrhyncha* er hidtil hos os blot funden rugende inden et forholdsvis indskrænket Omraade, nemlig i Birkeregionen paa Valders-, Gudbrandsdals- og Österdalsfjeldene, fra Dovre af og ned omtrent til Nordenden af Mjösen". (III, 211). "Blandt de tidligst bekjendte af disse Localiteter höre de udstrakte Myrstrækninger ovenfor Fokstuen" — (I, 178).

"Under Trækket viser den sig ganske sparsomt . . . "ved laveriggende Indsöer" . . . "om Vaaren i Slutn. af Mai" . . . "om Hösten i September". "Saadanne Træk — Individ. har Univ. Mus. modtaget . . . fra Öerne i Öieren", . . . "et blev skudt ved Hamar" . . . "Denne Art er endnu ikke med Sikkerhed fundet nordenfor Trondhjemsfjorden", . . . (III, 211, 210).

"Til Rugeplads vælges en bestemt slags Myr, nemlig hvor denne er temmelig blöd, og bevokset med spredte og korte *Carex*-Arter; Bunden er gjerne halvt oversvömmet og ganske sort" . . .

"De vise stor Ængstelighed for Æg eller Unger"; — "Hannen flyver herunder gjerne om i Kredse under et eget Angstskrig, omtrent lydende som brui-brui-brui" . . .